KEBERKESANAN PROGRAM PENGEMBANGAN PERTANIAN DI MALAYSIA : KAJIAN KES PROJEK LIMAU BALI (*Citrus Grandis L)* DI DAERAH KUBANG PASU NEGERI KEDAH DARUL AMAN

Oleh

MAHYUDDIN

MASTER OF SCIENCE (MANAGEMENT)
UNIVERSITI UTARA MALAYSIA
Disember 2012

KEBERKESANAN PROGRAM PENGEMBANGAN PERTANIAN DI MALAYSIA : KAJIAN KES PROJEK LIMAU BALI (*Citrus Grandis L)* DI DAERAH KUBANG PASU NEGERI KEDAH DARUL AMAN

Oleh

MAHYUDDIN

Kertas Projek Sarjana ini diserahkan kepada:
Othman Yeop Abdullah Graduate School of Business, Universiti Utara Malaysia sebagai memenuhi syarat penganugerahan Sarjana Sains (Pengurusan)

KEBENARAN MENGGUNA

Dalam membentangkan laporan kajian kesini, bagi memenuhi syarat sepenuhnya untuk ijazah sarjana Universiti Utara Malaysia, saya bersetuju bahawa Perpustakaan Universiti boleh secara bebas membenarkan sesiapa sahaja untuk memeriksa.

Saya juga bersetuju bahawa penyelia saya atau jika ketiadaannya, Dekan Kolej Bisnis Management, diberi kebenaran untuk membuat salinan laporan kajian kes ini dalam sebarang bentuk, samada keseluruhannya atau sebahagiannya, bagi tujuan kesarjanaan. Adalah dimaklumkan bahawa sebarang penyalinan atau penerbitan atau kegunaan laporan kajian kes samada sepenuhnya atau sebahagiannya daripadanya bagi tujuan keuntungan kewangan, tidak dibenarkan kecuali setelah mendapat kebenaran bertulis daripada saya. Juga dimaklumkan bahawa pengiktirafan harus diberi kepada saya dan Universiti Utara Malaysia dalam sebarang kegunaan kesarjanaan terhadap sebarang petikan daripada laporan kajian kes saya.

Sebarang permohonan untuk menyalin atau mengguna mana-mana bahan dalam laporan kajian kes ini, samada sepenuhnya atau sebahagiannya, hendaklah dialamatkan kepada :

Dekan Othman Yeop Abdullah Graduate School of Business
Universiti Utara Malaysia
06010 UUM Sintok
Kedah Darul Aman

PENGHARGAAN

Dengan penuh syukur dan segala bentuk pujian yang tinggi dipanjatkan kehadirat Allah S.W.T atas segala kemurahan dan kasih sayang beserta limpahan Ilham dan Rahmatnya sehingga Laporan Studi Kes ini dapat selesai dengan baik. Ucapan setinggi-tinggi penghargaan dan jutaan terimakasih saya rakamkan buat penyelia tesis saya iaitu Dr. Muhammad Faizal Bin Muhammad Isa atas segala kesabaran, bimbingan dan tunjuk ajar Beliau sepanjang pembelajaran saya dari semasa kesemasa. Selanjutnya, ucapan setinggi-tinggi penghargaan dan jutaan terimakasih buat penyelia praktikal saya iaitu Pengarah Pertaniaan Daerah Kubang Pasu, Puan Sharifah Binti Ishak atas segala arahan, bimbingan, sokongan, dan kesempatan kepada saya untuk mengikuti beberapa aktiviti dalaman dan luaran yang melibatkan Jabatan Pertanian dan Pegawai Pengembangan dalam Projek Limau Bali sebagai bentuk sokongan dalam perkongsian ilmu, menambah pengetahuan, dan memperkaya pengalaman.

Saya juga ingin merakamkan jutaan terimakasih kepada Pengarah Pertanian Negeri Kedah Encik. Ismail Bin Salleh yang telah memberi banyak inspirasi dan pembelajaran dalam bidang pertanian dan pengembangan, Timbalan Pengarah Pertanian (Pengembangan) EncikMuhamed Bukhori B. Abdul Rahman yang dan Encik Syarif berterusan melakukan sokongan kepada saya samaada dalam praktikal mahupun dalam proses kajian ini. Ribuan ucapan terimakasih juga kepada penolong pengarah Pertanian Daerah Kubang Pasu Encik Mustafa Bin Saad, Pegawai Pengembangan Encik Anwar Bin Mat Taha, Encik Muhammad Rafi Bin Bakar, Encik Roslin B. Abd. Ghani, Encik Khalid B. Abdul Hamid, Puan Raziana Binti Bakar telah memberikan sokongan moral, fasiliti, dan perkongsian ilmu dalam

penyelesaian kajian ini, beserta seluruh kakitangan Pejabat Pertanian Kedah dan Pejabat Pertanian Daerah Kubang Pasu atas sikap kekeluargaan dan kebersamaannya. Juga kepada seluruh Petani Limau Bali di Daerah Kubang Pasu.

Seterusnya, saya juga ingin merakamkan jutaan terimakasih buat Ibunda tercinta Hasanah dan ayah Mujahid Amin yang dengan berterusan mendoakan keselamatan dan keselesaan saya untuk menyelesaikan pengajian di UUM. Terima kasih yang tak terhingga juga untuk kakak tercinta Kamaliah dan Salmiah, untuk adik-adikku Muhaimin, Abdul Razak dan Nur Akbari yang terus-terusan memberikan doa dan dukungannya. Terimakasih saya terkhusus untuk istri Aisyah Zainun Puteh dan buah hati tercinta Asy-syukra Dhea Andhini atas kesabaran, perhatian dan sokongan semangat dalam merentasi berbagai cabaran dan rintangan selama ditinggal dalam menuntut ilmu, dan yang terakhir sekali buat rakan-rakan yang telah membantu saya sejak pertama proses perkuliahan hingga dalam penulisan ini. Nasihat dan tunjuk ajar mereka semua amat saya hargai dan akan menjadi panduan untuk saya terus maju pada masa akan datang. In Shaa Allah.. Amin..

Sekian, terimakasih

Mahyuddin (809251)

Disember 2012

ABSTRAK

Pengembangan pertanian adalah proses pendidikan tidak formal dalam konteks pemindahan teknologi pertanian. Ianya dilaksanakan secara sistematik bagi membantu petani meningkatkan pencapaian sosio ekonomi mereka. Statistik Tanaman Buah-Buahan Malaysia 2002, menunjukkan terdapat seluas 686.20 hektar tanaman Limau Bali di Negeri Kedah tetapi hanya 340.80Ha sahaja mengeluarkan hasil sebanyak 1,445.90 metrik tan (RM 3,232,076.00). Jabatan Pertanian Kedah telah menjalankan projek pemulihan tanaman menerusi Program Pengembangan Pertanian bagi meningkatkan hasil tanaman Limau Bali. Oleh itu, kajian secara kualitatif iaitu melalui kaedah temuduga, pemerhatian dan lawatan dijalankan bagi mengkaji (i) definisi, konsep, falsafah pengembangan dan struktur Perkhidmatan Pengembangan Pertanian di Malaysia; (ii) sejauhmana Projek Pemulihan dan Penanaman Limau Bali di Kubang Pasu dalam meningkatkan sumbangan bagi ketersediaan makanan Negara; (iii) sejauhmanakah perlaksanaan perancangan, pemantauan dan kaedah dalam Program Pengembangan Pertanian di Malaysia; dan (iv) kekuatan, kelemahan, peluang dan ancaman Program Pengembangan dalam Projek Pemulihan dan Penanaman Limau Bali di Daerah Kubang Pasu. Secara umumnya, dapatan kajian menunjukkan bahawa pelaksanaan program amat baik. Seterusnya, hasil daripada analisis SWOT dan matriks TOWS mencadangkan penambahbaikan Program Pengembangan dalam Projek Pemulihan dan Penanaman Limau Bali.

Kata Kunci :Pengembangan, Limau Bali, SWOT, Matrik TOWS.

ABSTRACT

Agricultural extension is the process of informal education in the context of agricultural technology transfer. It is carried out systematically to help farmers to improve their socio-economic achievements. Malaysian Fruit Crops Statistics 2002 showed that there are 686.20 hectares of Pomelo crops in Kedah but only 340.80Ha has released the output about 1,445.90 metric tons (RM 3,232,076.00). Kedah Agriculture Department has undertaken restoration crops through Agricultural Extension Programs to increase Pomelo crop yields. Therefore, a qualitative study through interviews, observations and visits carried out to investigate: (i) definitions, concepts, philosophy and structure of Agriculture Extension Service in Malaysia; (ii) to what extent the Restoration Project and Planting Pomelo at Kubang Pasu in raising contributions for National food availability; (iii) to what extent of implementation of the planning, monitoring and methods in Agriculture Extension Program in Malaysia; and (iv) the strengths, weaknesses, opportunities and threats in the Restoration and Planting Project in Kubang Pasu . In general, the results showed that the implementation of the program is very good. The results from SWOT analysis and TOWS matrix suggest the improvements of Extension Program in Restoration and Planting Pamelo Project.

Keyword : Extension, Pommelos, SWOT, TOWS Matrix.

SENARAI KANDUNGAN

Tajuk **Muka Surat**

Kebenaran Mengguna **i**

Penghargaan **ii**

Abstrak **iv**

Abstract **v**

Senarai Kandungan vi

Senarai Jadual **ix**

Senarai Rajah **x**

Senari Lampiran **xi**

Senarai Singkatan **xii**

Bab 1 Pengenalan

1.1 Program Pertanian di Malaysia 1

1.1.1 Kepentingan Pertanian di Malaysia 2

1.1.2 Tren Pertanian di Malaysia 3

1.2 Program Pertanian Kedah 5

1.3 Projek Pengembangan Limau Bali : Pernyataan Masalah Kajian 7

1.4 Tujuan Kajian 8

1.5 Kepentingan Kajian 9

Bab II Latar Belakang Organisasi

2.1 Sejarah Organisasi 10

2.2 Halatuju Pembangunan Pertanian Negeri Kedah 11

2.3 Dasar Pertanian Negera Ketiga (DPN3) 13

2.4 Visi dan Misi Jabatan Pertanian 14

2.5 Objektif dan Fungsi 15

2.6 Struktur Organisasi Jabatan 17

2.7 Rumusan 18

Bab III Isu Utama

3.1 Sorotan Literatur 20

3.1.1 Tinjauan tentang Pertanian Malaysia 20

3.1.2 Tinjauan tentang Limau Bali 27

3.2 Rumusan 31

Bab IV Kaedah Kajian

4.1 Lokasi dan Waktu Kajian 32

4.2 Reka Bentuk Kajian 32

4.3 Kaedah Pengumpulan Data 37

4.4 Pemilihan Populasi dan Sampel 39

4.5 Prosedur Pengumpulan Data 39

4.6 Kaedah Analisis Data 42

4.7 Rumusan 51

Bab V Dapatan Kajian

5.1 Definisi, Konsep, Falsafah Pengembangan serta Struktur Pengkhidmatan Pengembangan Jabatan Pertanian di Malaysia serta Struktur Pengkhidmatan Pengembangan Jabatan Pertanian 52

5.2 Program Pengembangan Projek Limau Bali Kubang Pasu dalam Meningkatkan Sumbangan Bagi Ketersediaan Pangan Negara. 57

5.3 Perancangan Program Pengembangan, Pemantauan Program

Pengembangan serta Metodologi Pengembangan di Malaysia 60

5.4 Analisis SWOT Program Pengembangan dalam Projek Limau Bali di Daerah Kubang Pasu 64

5.4.1 Analisis Matriks EFE dan IFE 64

5.4.1.1 Analisis Matriks EFE 64

5.4.1.2 Analisis Matriks IFE 68

5.4.2 Analisis Matriks Internal ï External (IE) 70

Bab VI Perbincangan dan Cadangan 76

Rujukan

Lampiran

SENARAI JADUAL

Senarai Jadual **Muka Surat**

1. Tanaman tertentu ditanam di kawasan tumbuh yang berbeza di seluruh dunia 23
2. Sumber dan Jenis Informasi melalui temuduga bersemuka 38
3. Senarai Nama-nama Petani yang Menjadi Sampel dalam Kajian 39
4. Alat Bantu untuk Analisis PEST 43
5. Alat bantu untuk Analisis Model Lima Kekuatan Porter 44
6. Alat Bantu untuk Analisis Fungsional 44
7. Matriks IFE 45
8. Matriks EFE 45
9. Pemberat Faktor Dalaman/Luaran Program Pengembangan 46
10. Matrik SWOT 50
11. Pengeluaran Hasil Buah Limau Bali 58
12. Unjuran Pengeluaran tanaman Utama (ó000 Metrik Tan) 59
13. Sasaran RMKe 10 bagi Tanaman Buah-buahan. 60
14. Hasil Analisis Matriks EFE 66
15. Hasil Analisis Matriks IFE 69
16. Matriks TOWS 73

SENARAI RAJAH

Senarai Rajah **Muka Surat**

1. Struktur Organisasi Jabatan Pertanian Negeri 18
2. Proses Pengembangan Tanaman Limau Bali di Kubang Pasu 30
3. Prosedur Pengumpulan Data 42
4. Matrik IE 49
5. Kategori Sasaran Pengembangan 53
6. Proses Pelaksanaan Program / Aktiviti Pengembangan 54
7. Peta Lokasi Projek Pengembangan Limau Bali 55
8. Struktur Perkhidmatan Pengembangan Jabatan Pertanian 57
9. Matriks IE Program Pengembangan Limau Bali 72

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran 1. Soal Selidik yang diguna pakai oleh Peneliti dalam temuduga bersemuka dengan petani Limau Bali di Daerah Kubang Pasu.

Lampiran 2. Pemberat terhadap Faktor Strategis Dalaman pada Projek Pengembangan Limau Bali di Kubang Pasu.

Lampiran 3. Peratingan dan Pemberat Faktor Dalaman dan Faktor Luaran.

Lampiran 4. Gambar-gambar semasa Penelitian dan Temuduga Bersemuka dengan Petani Limau bali

SENARAI SINGKATAN

1.	KDNK	=	Keluaran Dalam Negara Kasar
2.	MADA	=	Muda Agricultural Development Authority (Lembaga Kemajuan Pertanian Muda)
3.	RRIM	=	Rubber Research Institute of Malaysia's (Institut Penelitian Getah Malaysia) LGM = Lembaga Getah Malaysia
4.	FAMA	=	The Federal Agriculture Marketing Authority (Lembaga Pemasaran Pertanian Persekutuan)
5.	MARDI	=	Malaysian Agricultural Research and Development Institute (Lembaga Penelitian dan Pembangunan Pertanian Malaysia)
6.	LPP	=	Lembaga Pertubuhan Peladang
7.	JPS	=	Jabatan Pengairan dan Saliran
8.	GLC	=	Government-Linked Companies
9.	PLPP	=	Pusat Latihan dan Pembangunan Pengembangan
10.	FAO	=	Food and Agriculture Organization (Pertubuhan Makanan dan Pertanian)
11.	FAOSTAT	=	Food and Agriculture Organization of the United Nations
12.	DPN3	=	Dasar Pertanian Negara Ketiga
13.	CITES	=	The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (Konvensyen Perdagangan Antarabangsa Bagi Spesies-spesies Haiwan dan Tumbuhan Liar yang Terancam Pupus)
14.	IFE	=	Dalaman Factor Evaluation
15.	EFE	=	Luaran Factor Evaluation
16.	SWOT	=	Strenght, Weaknesses, Opportunity, Threat
17.	IE	=	Dalaman - Ekstrnal
18.	PEST	=	Political, Economic, Social dan Technology
19.	RMKe-10	=	Rancangan Malaysia Ke Sepuluh
20.	KPA	=	Knowledge, Practice, Attitude
21.	FFS	=	Farmer Field School (Sekolah Ladang Petani)
22.	SSL	=	Self-sufficiency (Tahap Sara Diri)

BAB I

PENGENALAN

BAB I
PENGENALAN

Dalam bab ini akan dijelaskan tentang program pertanian di malaysia, program pertanian di kedah, penjelasan tentang limau bali, tujuan kajian serta kepentingan kajian.

1.1 Program Pertanian di Malaysia

Pertanian di Malaysia membentuk dua belas peratus (12%) daripada Keluaran Dalam Negara Kasar (KDNK) negara. Enam belas peratus (16%) daripada penduduk Malaysia bekerja melalui sejenis pertanian. British telah memperluaskan pembukaan lading secara besar-besaran. Ladang-ladang ini membuka peluang kepada penanaman tanaman baru seperti getah (1876), kelapa sawit (1917), dan koko (1950). Beberapa tanaman lain ditanam untuk tujuan domestik seperti pisang, kelapa, durian, nanas, beras, rambutan.

Iklim Malaysia menghasilkan syarat-syarat yang betul untuk pengeluaran hasil eksotik. Ia terletak di semenanjung di Asia Tenggara. Kawasan ini jarang sekali terjejas oleh ribut taufan atau kemarau.[1] Malaysia mengekalkan tahap kelembapan di sekitar sembilan puluh peratus kerana lokasinya yang berdekatan dengan khatulistiwa. Cuaca menginap panas dan lembap sepanjang tahun.[2] Malaysia mempunyai iklim yang tidak menentu yang menyumbang kelemahan sehingga tidak boleh menghasilkan beras yang cukup dan lain-lain produk makanan untuk bekalan negara dan memaksa ia untuk mengimport.[3]

---

[1] Malaysia Agriculture, Information about Agriculture in Malaysia". Encyclopedia of the Nations. Capaian 12 September 2010.

[2] Van Wijnen, B. (n.d.). Malaysia. Retrieved from http://www.malaysiasite.nl/climate.htm

[3] Ipoh, P. (2010, September 21). Make it lucrative. News Straits Times (Malaysia), p. 19.

The contents of the thesis is for internal user only

RUJUKAN

Adibah Abdul L. & Fatimah H. M. T, ((2012) ñ*Hubungan tingkah laku kesediaan pensyarah dengan tahap motivasi pelajar.”* Universiti Teknologi Malaysia, diambil daripada http://eprints.utm.my

Amalia, Rizki. (2009). *Strategi pengembangan usaha jus buah pada CV winner perkasa indonesia unggul, Kota Depok, Jawa Barat*, *Skripsi,* Departemen Agribisnis, Fakultas Ekonomi Dan Manajemen, Institut Pertanian Bogor.

Aman, Rukayah. (1999), ñBuah-buahan Malaysia,ò Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.

Brickates Kennedy, Val. (2007) *"Plastics that are green in more ways than one*", *Market Watch*, The Wall Street Journal.

EU Scientists Confirm Health Risks of Growth Hormones in Meat". Organicconsumers.org. Capaian 2009-11-26.

Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAOSTAT)". Capaian October 11, 2007.

Fred, D.R (2006) Strategic management: *Concepts & cases* (^{11th}.ed). New Jersey: Prentice-Hall

Growing Plants for Pharmaceutical Production vs. for Food and Feed Crops". bio.org. Washington DC: Biotechnology Industri Organization. Capaian October 2, 2009.

Human Health Issues, Pesticides, US EPA". Epa.gov. 2006-06-28. Capaian 2009-11-26

Hamilton, Richard. (2009) "Agriculture's Sustainable Future: Breeding Better Crops".

Ipoh, P. (2010, September 21). Make it lucrative. News Straits Times (Malaysia).

Jabatan Pertanian, (2008). Manual pengembangan pertanian, untuk agen pengembangan pertanian, edisi semak semula. Bahagian Pengembangan, Perundingan Pelaburan dan Industri Asas Tani, Jabatan Pertanian Putrajay.

Jabatan Pertanian Negeri Kedah, (2011). Penilaian program pemulihan tanaman limau bali di Daerah Kubang Pasu Kedah 2010.

Jabatan Pertanian Negeri Kedah, Anggaran Belanjawan Pembangunan P.11 Tahun 2011.

Jabatan Pertanian Negeri Perak. (2010). Panduan Menanam Limau. diambil daripada http://www.pertanianperak.gov.my

Morton, J. (1987). ñBreadfruit : Fruits of warm climates.ò Miami, FL.

Kaur Amarjit, (1991). Semenanjung tanah melayu pada abad ke-19: suatu tinjauan ekonomi. dlm. masyarakat melayu abad ke-19. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Key Indicators of the Labour Market Programme (2009)". International Labour Organization.

Kinneear dan Taylor (1981). Marketing research; Marketing; Management. 4th edition

Laporan Tahunan 2010, Jabatan Pertanian Negeri Kedah, 2010

Lawyerment Site listings. (2012). diambil daripada http://www.lawyerment.com/guide/gov/Federal_Government/Agriculture_and_Fisherie/

Maimon Hj. Kamso, Siti. (2003). ñManaging corporate strategies from SWOT to SWOTITò. Sintok : Universiti Utara Malaysia

Malaysia Agriculture, Information about Agriculture in Malaysia". Encyclopedia of the Nations. Capaian 12 September 2010.

Masaya Yoshida (2006) *constraints and mechanisms in long-distance dependency formation. PhD. dissertation*. University of Maryland, College Park.

Mohamed, D.M. (2008). Malaysian cabinet - ministry of agriculture and agro-based industri. diambil daripada http://www.999.com.my/malaysia-cabinet/Ministry%20of%20Agriculture%20&%20Agro-Based%20Industri.htm

Nation Master Malaysia Agriculture. (n.d.). diambil daripada http://www.nationmaster.com

Rangkuti, F. (2004). Analisis SWOT, Teknik untuk Membedah Kasus Bisnis: Reorientasi Konsep Perencanaan Strategis untuk Menghadapi Abad 21. PT Gramedia Pustaka Utama. Jakarta.

Schwarz, M. H. (2010). *A need assesment of aquaculture extention agents, specialists and program administrators in extension programing.* Journal of Extension.

Sekolah Sains Pertanian Malaysia (2012) Pertanian di Malaysia. diambil daripada http://sainspertanian.wordpress.com/nota-sp/pertanian-di-malaysia/

Sijil Tinggi Persekolahan Malaysia (2009). Jenis dan Ciri Sistem Pertanian di Malaysia. diambil daripada http://geomanusiastpm.blogspot.com/2009/02/jenis-dan-ciri-sistem-pertanian-di.html

Sofee Razak. M. (2008). Sejarah Awal Transformasi Pertanian di Malaysia. diambil daripada http://mohamadsofee.blogspot.com/2008/03/sejarah-awal-transformasi-pertanian-di.html

Stake, R. E. (2000). Case studies. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), Handbook of qualitative research (2nd ed., pp. 435-454). Thousand Oaks, CA: Sage.

Van Wijnen, B. (n.d.). Malaysia : Weather, Climate, Vaccinations, Banking and Money, Post Offices. diambil daripada http://www.malaysiasite.nl/climate.htm

Voon Fui Khen Adriana (2005) *"Pembangunan kordial limau bali (pummelo), Thesis*.ò Universiti Negeri Sabah.

Wikipedia, (2012). Limau Bali. diambil daripada http://ms.wikipedia.org/wiki/Limau_bali

Yin, R., (1994). Case study research: design and methods (2nd ed.). Beverly Hills, CA: Sage Publishing.